

[https://doi.org/10.18524/2077-1746.2025.1\(56\).337321](https://doi.org/10.18524/2077-1746.2025.1(56).337321)

УДК 595.76(477.87)"18/19"

М. П. Луцька, к. б. н, доцент; <https://orcid.org/0000-0003-4317-7482>
ЗВО «Університет Короля Данила», кафедра психології та
суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН о. Івана Луцького,
вул. Коновальця Є., 35, м. Івано-Франківськ, 76014, Україна
e-mail: mariana.lutska@ukd.edu.ua

ВНЕСОК МАР'ЯНА АЛОЇЗА ЛОМНИЦЬКОГО У ВИВЧЕННЯ КОРТОКОНАДКРИЛИХ ЖУКІВ (STAPHYLINIDAE, COLEOPTERA, INSECTA) КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Українські Карпати характеризуються наявністю різноманітних типів екосистем, що відрізняються між собою за мікрокліматичними особливостями. Саме ця особливість забезпечує формування різноманітних флористичних та ентомологічних комплексів. Окрім того варто зазначити, що на їхні особливості впливає змінність біотичних та абіотичних чинників. Тому на сьогоднішній день дуже важливо мати чіткий аналіз фауністичного складу угруповань та проводити їхній ретроспективний аналіз. Колосальний внесок у вивчення коротконадкрилих жуків Карпатського регіону зробив Мар'ян Алоїз Ломницький, який, по суті, став основоположником натуралістичних досліджень у вказаному регіоні.

Ключові слова: коротконадкрилі жуки; Ломницький; висотний розподіл, Українські Карпати.

Карпати – це гірська система, що розміщується у центральній частині Європи. Їхня загальна протяжність становить 1500 кілометрів, а на теренах України розміщуються Східні, або іншими словами Лісисті Карпати, протяжність яких становить 280 км, а ширина – 100–110 км. Безпосередньо Українські Карпати займають площу 24 тисячі км², а із урахуванням Передкарпаття та Закарпаття – 37 тисяч км².

Лісисті Карпати частково займають Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську та Чернівецьку області. Абсолютні висоти тут коливаються від 120 до 2000 м над р.м. Кліматичні особливості змінюються з урахуванням геологічного положення гір та їхньої висоти, що зумовлює доволі варіативні мікрокліматичні особливості та формування подекуди унікальних біотопів [1]. Власне самі ці особливості є визначальними для приділення особливої уваги дослідженню регіональних фауністичних особливостей, адже це дозволяє сформувати цілісну картину природи не лише для окремо взятого регіону, а й України загалом.

Натуралістичний аналіз Карпатського краю впродовж різних років здійснювала ціла плеяда видатних науковців як минулих століть, так і сучасності. Основоположниками цих досліджень були: Максиміліан Сила-Новицький та Алоїз

Мар'ян Ломницький [9, 10]. Згодом вагомий внесок у дослідження фауністичного складу аналізованого регіону зробили Чумак В. О. та Глотов С. В. [2]

Мар'ян Алоїз Ломницький – це перший науковець, який здійснював комплексний аналіз не тільки фауністичного різноманіття Карпат та Передкарпаття, а й аналізував геологічні та кліматичні особливості аналізованого регіону.

Народився Маріан Алоїз Ломницький 9 вересня 1845 року у сім'ї Якуба Ломницького та Магдалени Борковської у невеличкому селі Баворова поблизу Тернополя. Завдяки невтомній праці він зміг стати одним із найбільш відомих вчених-натуралістів Австрійської імперії. Здобуття освіти Мар'ян Алоїз розпочав у школі с. Баворова, після закінчення якої навчався у Академічній Гімназії у Львові. Саме тут він проявив особливі здібності до вивчення природничих дисциплін. Вагому роль у цьому контексті відіграли ентомолог Максиміліан Сила-Новицький та геолог Саверин Плахетка. Починаючи з 1864 року Ломницький, завдяки отриманню стипендії філантропа В. Дідушицького, отримує можливість навчатися у Кракові, а починаючи з 1867 року продовжує здобувати освіту у Віденському університеті. Саме тут Мар'ян Ломницький знайомиться із Л. Міллером та Е. Рейтером із якими згодом здійснює спільні експедиції [12].

Метою даної роботи є ретроспективний аналіз досліджень внеску М.А. Ломницького у вивчення ентомофауни Карпатського краю.

Завданням було виявити літературні джерела, у яких висвітлюються дані щодо досліджень Ломницького на території карпатського регіону, з особливим акцентом на ентомокомплекси коротконадкрилих жуків.

Результати перших наукових досліджень М.А. Ломницький висвітлював у праці «Przyczynek do fauny chrzaczow galicyjski» («Внесок до фауни галицьких твердокрилих») 1866 року [2]. У ній автор навів анотований список 698 видів твердокрилих, що належать до 55 родин. Левову частку виявлених видів становили представники родини Staphylinidae – 149 видів, що складає приблизно 21,3%. Усі представники цієї родини розподілені у межах восьми підродин.

Найвищий рівень видового різноманіття притаманний для підродини Staphylininae, яка представлена такими родами: *Philonthus*, *Quedius*, *Xantholinus* – які представлені відповідно 18, 8 та 4 видами. Кожен із родів: *Staphylinus*, *Leistotrophus*, *Oscypus* та *Othius* представлений лише одним видом: *Staphylinus caesereus* Cederhjelm, 1758, *Leistotrophus murinus* Linnaeus, 1758, *Oscypus picipennis* (Fabricius, 1792), *Othius fulvipennis* (Goeze, 1777).

Другою за чисельністю є підродина Tachyporinae, яка представлена 16 видами, що належать до шести родів: *Tachyporus* та *Boletobius* налічують по 4 види, *Tachinus* представлений 3 видами, *Conosoma* та *Mycetoporus* по 2, а найменша частка виявлених видів притаманна для роду *Bryoporus*, який представлений лише одним видом – *Bryoporus cernuus* (Gravenhorst, 1808).

Третьою за чисельністю є підродина Aleocharinae, у межах якої Ломницький виокремлює сімнадцять видів, що розподіляються у межах семи родів: *Homolota* – 5, *Oxyrhopa* – 4, *Myrmedonia* – 3, *Falagria* – 2 види. Кожен із родів

Aleochara, *Atemeles*, *Gyrophena* – представлений лише одним видом: *Aleochara fuscipes* Gravenhorst, 1777, *Atemeles emarginatus* (Paykull, 1789), *Gyrophena affinis* (Sahlberh, 1834).

Найнижчі рівні видового різноманіття, згідно із дослідженнями Ломницького, притаманні для підродин: Paederianae, що представлена родами *Lathrobium* (4 види) та *Stilicus* (3), а також видами *Dolicaon biguttulus* Lacordaire, 1835, *Lithocharis melanocephala* Marscham, 1777, *Paederus vulgaris* Miller, 1835. У межах підродини Oxytelinae виокремлюються роди *Oxytelus* (4 види) та *Bledius* (2 види), та представники видів: *Platystethus morsitans* (Geoffroy, 1785), *Haploderus caelatus* Jacobson, 1905, *Trogophloeus elongatulus* Erichson, 1839. Підродина Steninae представлена лише одним родом – *Stenus*, що включає до свого складу представників семи видів.

Найнижчий рівень видового різноманіття притаманний для представників підродин Omaliinae (*Lathrimaeum atrocephalum* (Gyllenhal, 1827), *Eusphalerum triviale* Linnaeus, 1758) Pselaphinae (*Pselaphus heissei* Herbst, 1792, *Bryaxis sanguinea* Leach, 1817, *Bryaxis haematica* (Reichenbank, 1816)) [2].

Через рік у 1867 році М.А. Ломницький спільно із австрійськими науковцями Л. Міллером та Е. Рейтером здійснили першу експедицію до Чорногори. Результати своїх досліджень науковці висвітлили у праці «Wycieczka na Czarnogore» («Експедиція до Чорногори») [4]. Територія, яку охоплювали науковці у процесі проведення своїх досліджень, була доволі великою, що привело до її поділу на так звані країни: «країну низин» (охоплює територію Колумийщини), «гірську країну» та «країну полонин» – у межах кожної із них виокремлюються ділянки, що пов'язані із висотно-рослинними поясами.

У межах гірської країни науковці виокремили буково-ялицевий пояс, який розміщується на висотах 630–950 м над рівнем моря. Тут виявили значне різноманіття коротконадкрилих жуків, домінантними серед яких є: *Philonthus prolixus* Erichson, 1840, *Xantholinus longicentris* Heer, 1840, *Lithocharis fuscula* Lacordaire, 1835, *Paederus longicornis* (Goeze, 1777), *Paederus gamellus* Kraatz, 1857, *Dianous coerulescens* Gyllenhal, 1810, *Thinodromus dilatatus* Erichson, 1839, *Deleaster adustus* (Gravenhorst, 1802) та *Anthrophagus plagiathus* (Fabricius, 1758).

На висоті 950 м над рівнем моря виокремлюється ялицево-ялиновий пояс. Тут трапляються представники видів: *Aleochara nitida* Gravenhorst, 1802, *Homolota nitidula* Kraatz, 1856, *Philonthus laminatus* (Cruetzer, 1799), *Philonthus nigrutilus* Gravenhorst, 1802 та *Philonthus prolixus* Erichson, 1840. Необхідно зазначити, що перелічені вище види здатні досягати субальпійського поясу. У цій зоні на північній та більш затіненій стороні під гнилими колодами траплялися представники видів: *Scydmaeus collaris* (Paykull, 1800), *Pselaphus heissei* Herbst, 1792, *Myrmedonia laticollis* (Maerckel, 1842). Домінантними, згідно із дослідженнями науковців, у цій зоні були: *Homolota sp.*, *Quedius brevis* Erichson, 1840, *Ocypus morio* Fowler, 1888 та *Philonthus succicola* Thomson, 1860.

«Країна полонин» характеризується наявністю двох поясів криволісся со-сни гірської та хребтів. Загалом, згідно з результатами аналізу робіт М.А. Лом-ницького, для цієї території притаманним є доволі низький рівень видового різноманіття коротконадкрилих жуків. Так, у поясі хребтів стафілінід не ви-явили, а що стосується криволісся *Pinus tugo* Linnaeus, 1758 то тут фауна Staphylinidae є набагато біднішою, ніж у інших типах екосистем аналізованих у цій праці [4].

Згодом у 1874 році Мар'ян Алоїз опублікував працю «Sprawozdanie komisji fizyograficznej» («Звіт фізіографічної комісії») [6], у якій підбив підсумки до-сліджень, проведених впродовж 1873 року. Тут міститься анотований список 175 родів твердокрилих комах, із яких 118 є новими для фауни аналізованого регіону.

Географія досліджень охоплювала доволі значні території. Здебільшого ви-вчення ентомокомплексів проводилось поблизу населених пунктів Сокіл (Го-роденківського району, Івано-Франківської області), Станіславів (сучасний Іва-но-Франківськ), околиці Львова, Чорногору, а також Перемишля, Кракова, села Волі-Юстиновської, Татрів.

Коротконадкрилі жуки становили 12% від усіх проаналізованих видів у цій праці. Загалом виявлені види є представниками восьми підродин. Найвище ви-дове різноманіття характерне для Tachyporinae та Staphylininae, кожна із яких представлена п'ятьма родами. Дещо менша кількість родів притаманна для Aleocharinae та Paederinae, чотири та три роди відповідно. Найменше родове різноманіття притаманне для Steninae, Oxytelinae, Omaliinae, Scydmaeninae – кожен із яких представлений лише одним родом.

Найвище видове різноманіття було зафіксовано поблизу Кракова – *Oxypoda exigua* (Erichson, 1837), *Homolota gracilicornis* Erichson 1839, *H. umbonata* Erichson, 1839, *H. velata* Erichson, 1839, *H. plana* (Gyllenhal, 1810), *Philonthus splendidulus* (Gravenhorst, 1802), *Staphylinus chalconecephalus* Fabricius, 1801, *Stenus stigmula* Erichson, 1840, *S. argentellus* Thomson, 1857, *Bledius pallipes* Gravenhorst, 1806 та *Tachinus foveolatus* Linnaeus, 1758. Дещо менша кіль-кість видів була виявлена біля околиць Перемишля: (*Bolitochara lucida* (Gravenhorst, 1802), *Conosoma fuscum* Erichson 1839, *Mycetoporus longulus* Mannerhaim, 1830, *M. crassicornis* (Maclin, 1847), *Quedius xanthopus* Erichson, 1839, *Ph. splendidulus* Gravenhorst, 1802, *Latrobium terminatum* Gravenhorst, 1802 і *L. punctulatum* (Goeze, 1777)); Станіславова (*Mycetoporus splendens* Marsham, 1802, *Baptolinus alternans* (Gravenhorst, 1802), *Latrobium spadiceum* Erichson, 1840, *Achenium depressum* (Gravenhorst, 1802), *Bledius subterraneus* Erichson, 1839); села Волі-Юстиновської (*Bolitobius formosus* (Gravenhorst, 1806), *Philonthus splendidulus* Gravenhorst, 1802, *Stenus vafellus* Erichson, 1839, *Trogophloeus exiguus* Erichson, 1839, *T. foveolatus* Linnaeus, 1758, *Omalium pusillum* Linnaeus, 1758, *O. vile* Thomson, 1857); у Tarpax (*Homolota humeralis*

(Herbst, 1791), *Bledius trinotatus* (Herbst, 1784), *Quedius tatricus* Lomnicki, 1874 та *Philonthus puella* Nordmann, 1837).

Найнижчі рівні видового різноманіття стафілінід М.А. Ломницький зафіксував поблизу Львова (*Homolota terminalis* Gyllenhal, 1806, *Tachinus humeralis* Gyllenhal, 1802, *Conosoma pedicularium* Gyllenhal, 1802), Сокольників (*Bledius pygmaeus* Erichson, 1839, *Conosoma pedicularium* Gyllenhal, 1802), Чорногори (*Mycetoporus lucidus* Erichson, 1839).

У праці присвяченій фауністичному різноманіттю околиць міста Станіслава М.А. Ломницький охопив доволі великі території у межах річчях Бистриці Надвірнянської та Солотвинської. Загалом у результаті проведених досліджень науковець виявив 750 видів твердокрилих комах, серед яких коротконадкрилі жуки представлені лише 64 видами, що належать до 28 родів та восьми підродин.

Найвищий рівень видового різноманіття, згідно із результатами досліджень М. Ломницького, притаманний для підродини Staphylininae (*Philonthus laminatus* Creurz, 1799, *Ph. aeracus* Gravenhorst, 1802, *Ph. politus* (Linnaeus, 1758), *Ph. atratus* (Gravenhorst, 1802), *Ph. ebennius* (Gravenhorst, 1802), *Ph. fumigatus* Erichson, 1840, *Ph. debilis* (Gravenhorst, 1802), *Ph. vernalis* (Gravenhorst, 1802), *Ph. fulvipes* Stephens, 1832, *Ph. nigrutilus* (Gravenhorst, 1802), *Ph. tennis* (Gravenhorst, 1802), *Ph. prolixus* (Gravenhorst, 1802), *Xantholinus punctulatus* Paykull, 1789, *X. ochraceus* (Gravenhorst, 1802), *X. linearis* (Olivier, 1794), *Othius fulvipennis* (Goeze, 1777), *Ocyopus olens* Muller, 1764, *O. similis* Fabricius, 1792, *O. fuscus* (Gravenhorst, 1802), *Creophilus maxillosus* (Linnaeus, 1758), *Quedius fuliginosus* (Gravenhorst, 1802), *Lathrobium elongatum* (Linnaeus, 1767), *L. fulvipenne* (Gravenhorst, 1806), *L. filiforme* (Gravenhorst, 1806), *L. multipunctatum* (Gravenhorst, 1802), *L. longulum* (Gravenhorst, 1802) та *L. spodicium* (Gravenhorst, 1806)). Дещо нижчий рівень видового різноманіття притаманний для оксітелін (*Bledius subterraneus* Erichson, 1839, *B. erraticus* Erichson, 1839, *Platystethus morsitans* Linnaeus, 1758, *P. nodifrons* Mannerheim, 1830, *Oxytelus rugosus* (Fabricius, 1775), *O. insecatus* (Gravenhorst, 1806), *O. nitidulus* Gravenhorst, 1802), *O. depressus* Sterki, 1880, *Trogophloeus riparius* Stephens, 1834, *T. bilineatus* Stephens, 1834,) та алеохарін (*Falagria nigra* (Gravenhorst, 1806), *Aleochara bisignata* Erichson, 1837, *Myrmedonia cognata* Märkel, 1842., *M. funesta* (Gravenhorst, 1802), *M. limbata* Paykull, 1789, *Homolota vestita* Paykull, 1789, *H. fungi* Linnaeus, 1758 та *H. analis* Linnaeus, 1758).

Дещо нижче видове багатство притаманно для: Paederinae (*Achenium depressum* (Gravenhorst, 1802), *A. similis* Linnaeus, 1758, *Scopacus laevigatus* (Gyllenhal, 1827), *Litocharis melanocephala* Linnaeus, 1758, *Sunius angustatus* (Joy, 1908), *Paederus littoralis* Gravenhorst, 1802, *P. longicornis* Gravenhorst, 1802,) та Tachyporinae (*Tachyporus obtusus* Linnaeus, 1767, *T. hypnorum* Fabricius, 1775, *T. scitulus* Erichson, 1839, *Conosoma littoreum* Linnaeus, 1758, *Mycetoporus splendens* (Marshall, 1802). Найнижчий рівень видового багатства притаман-

ний для Omaliinae (*Deleaster adustus* (Gravenhorst, 18020, *Omalium caesum* Gravenhorst, 1806). Steninae (*Stenus bigutlatus* Linnaeus, 1758) Охупорінае (*Oxyporus rufus* Linnaeus, 1758) [5].

Вагомою працею М.А. Ломницького, яка узагальнила інформацію про фауну жуків Українських Карпат, є «Catalogus Coleopterum Haliciae» («Каталог твердокрилих Галичини») [3]. У ній автор подав список 3128 видів твердокрилих комах, 512 із яких належить до родини Staphylinidae, які розподілені у межах десяти підродин: Aleocharinae, Tachyporinae, Staphylininae, Paederinae, Steninae, Oxytelinae, Охупорінае, Pselaphinae, Protiinae та Phloeocharinae.

У межах аналізованих підродин найвищим рівнем видового різноманіття характеризуються Aleocharinae, що представлені 33 родами: *Homolota* (74 види), *Oxypoda* (13 видів), *Aleochara* (13 видів), *Gyrophana* (11 видів), *Leptusa*, *Mycmedonia*, *Tachyusa*, *Thectura* – кожен із родів представлений сімома видами. Що ж стосується інших родів, то вони, у переважній більшості, характеризуються наявністю від одного до п'яти видів: *Autalia*, *Bolitochara*, *Stenus*, *Silusa*, *Euryusa*, *Ischnoglossa*, *Thiasophila*, *Nototheca*, *Thamaraea*, *Microglossa*, *Dinarda*, *Lomechusa*, *Astilbus*, *Ocalea*, *Ilyobahes*, *Alianta*, *Chiloptera*, *Calodera*, *Falagria*, *Gnypeta*, *Dilacta*, *Placusa*, *Ocyusa*, *Oligota*, *Pronomaea* та *Myllaena*.

Дещо нижчий рівень чисельності притаманний для підродини Staphylininae, що представлена 14 родами: *Philonthus* (48), *Quedius* (28), *Staphylinus* (17), *Euryporus* (*E. pilipes* Linnaeus, 1785), *Heterothops* (*H. praevia* Erichson, 1839, *H. dissimilis* (Gravenhorst, 1802)), *Emus* (*E. maxillosus* Linnaeus, 1758, *E. hirtus* Linnaeus, 1758), *Leistotrophus* (*L. nebulosus* (Fabricius, 1758), *L. murinus* Linnaeus, 1758, *L. inauratus*), *Hesperus* (*H. rufipennis* (Gravenhorst, 1802)), *Othius* (*O. laeviusculus* Stensens, 1833, *O. melanocephalus* Gravenhorst, 1802, *O. myrmecophilus* Kiesenwetter, 1843, *O. fulvipennis* (Goezze, 1777), *Baptolinus* (*Baptolinus pilicornis* Paykul, 1790, *B. affinis* Paykul, 1789), *Leptacinus* (2 види), *Acylophorus* (2 види), *Xantholinus* (8 видів).

Підродини Tachyporinae, Paederinae та Oxytelinae сумарно характеризуються наявністю 30 родів. Найвищими рівнями видового різноманіття у межах зазначених підродин характеризуються: *Mycetoporus*, *Tachyporus*, *Tachynus*, *Lathrobium*, *Paederus*, *Stiliceus*, *Oxytelus*, *Trogophloeus*, *Bledius*. Кількісно найменшою часткою видів характеризуються підродини Protinae (*Protinus brachypterus* (Fabricius, 1792), *P. macropterus* Gyllenhal, 1802, *Megarthus depressus* (Paykul, 1789), *M. sinuatocollis* (Paykul, 1789), *M. affinis* Miller *M. denticollis* (Beck, 1817), *M. hemipterus* (Illiger, 1794), *Phloeocharinae* (*Phloeocharis subtilissima* Mannerheim, 1830) [3].

Дещо М.А. Ломницький доповнив дані стосовно фауни Галичини у праці «Wykaz chrzaszczow nowych dla fauny Galicyi» («Список жуків нових для фауни Галичини») [7]. У ній міститься не тільки анотований список виявлених видів, а й інформація стосовно їхньої кількості та притаманних субстратів існування. Загалом у цій праці проаналізовано близько 54 видів коротконад-

крилих жуків, що мешкають у лісовій підстилці, під камінням, на кам'яних мурах, поблизу та безпосередньо у мурашниках, а також у соснових та букових лісах. Серед виявлених видів є рідкісні, що представлені лише одним екземпляром: *Aleochara spadicerca* (Erichson, 1837), *Mermedonia lugens* Gravenhorst, 1806, *Tachinus ruffipennis* Gyllenhal, 1810, *Philonthus longicornis* Stephens, 1832, *Philonthus nigrita* Gravenhorst, 1806, *Xantholinus procerus* Erichson, 1839, *Stilicus geniculatus* Erichson, 1839, *Bledius atricapillus* (German, 1825), *Bledius nanus* Erichson, 1840, *Trogophloeus pusillus* Gravenhorst, 1802, *Siagonium quadricorne* Kirby&Sence, 1815 [7].

У 1908 році М. А. Ломницький опублікував чергову працю, яка стосувалася фауни Галичини «Chrzaszce nowe dla fauny galicyjskiej» («Жуки нові для галицької фауни») [8]. У ній висвітлено анотований список 29 видів. Стафілініди представлені одинадцятьма видами: *Bledius Baudii* (German, 1832), *Bledius arenarius* (Paykull, 1800), *Stenus ruralis* Erichson, 1840, *Paederus caligatus* Erichson, 1840, *Xantholinus atratus* Heer, 1839, *Xantholinus glabratus* (Gravenhorst, 1802), *Xantholinus rufipennis* Erichson, 1839, *Othius crassus* Motschlski, 1858, *Philonthus cyanipennis* (Fabricis, 1792), *Staphylinus comressus* Marsham, 1802 та *Quedius Habermeleri* Eppelsheim, 1891 [8].

Висновки

Наявні літературні джерела характеризуються високим ступенем фрагментарності, проте саме вони стали підґрунтям для проведення більш детальних досліджень та надали можливість проаналізувати зміни у ентомологічних комплексів впродовж тривалого часу їхнього існування.

Мар'ян Алоїз Ломницький зробив найбільш комплексний та ґрунтовний аналіз угруповань коротконадкрилих жуків в Українських Карпатах та на території Передкарпаття, які стали основою для проведення подальших досліджень ентомокомплексів аналізованої родини. Загалом у результаті проведених досліджень науковець виявив та охарактеризував 760 видів коротконадкрилих жуків, що трапляються у різних типах екосистем з урахуванням висотного розподілу.

На сьогоднішній день в Українських Карпатах трапляються представники лише 600 видів. Скорочення видового різноманіття пов'язано із руйнуванням природних екосистем, у яких трапляються представники аналізованої родини, зростанням кількості політантів та підвищенням антропогенного навантаження.

Стаття надійшла до редакції 21.06.2024

Список використаної літератури:

1. Гілецький Й.Р., Богович М.М., Сливка Р.Р. Географія. Універсальний посібник для випускників та абітурієнтів. Львів: ВНТЛ-Класика, 2003. 572 с.
2. Коваль Н.П., Глотов С.В., Чумак В.О. Жуки-стафілініди (Coleoptera: Staphylinidae) верхньої межі лісу полонинського хребта (в межах Ужанського НПП). *Наукові записки Державного природознавчого музею*. 2021. Вип.37. С. 223-242.
3. Łomnicki M.A. Przyczynek do fauny chrzaszczow galicyjskich. Krakow. 1866. 25 p.
4. Łomnicki M.A. Catalogus Coleopterorum Haliciae. Custodius Musaei Dzieduszyckiani. 1884. 24-25 p.
5. Łomnicki M.A. Wycieczka na Czarnogore IV. Chrzaszczczyli Tegoskrzydłe. (Coleoptera). 1876. 31, P. 308.
6. Łomnicki M.A. Pogląd na czynnosoi dokonane w ciągu roku 1874, oraz materyjaly do fizyografii Galicyi Krakowie Pot., 1875. P. 69–73.
7. Łomnicki M.A. Sprawozdanie komisji fizyograficznej Kosmos. 1874. 38. P. 21-155.
8. Łomnicki M. A. Wykas chzaszczow nowych dla fauny Galicyi. Krakow. 1891. 16 p.
9. Łomnicki M. A. Chrzaszczce nowe dla fany galicyjskiej. Kosmos. 1908. 26 p.
10. Nowicki M. Verzeichniss galizischer Käfer. W: Beiträge zur Insektenfauna Galiziens. Krakau. 1873. P. 7–52.
11. Nowicki M. Przyczynek do owadniczej fauny Galicyi. Kraków. 1864. 87 p.
12. Заморoka А. М. Одна людина: Мар'ян Алоїз Ломницький. 21.06.2007: URL: <https://www.naturalist.if.ua/?p=90> 02.02.2025

М. П. Луцька

ЗВО «Університет Короля Данила», вул. Є. Коновальця, 35,
м. Івано-Франківськ, 76014, Україна, e-mail: mariana.lutska@ukd.edu.ua

ВНЕСОК МАР'ЯНА АЛОЇЗА ЛОМНИЦЬКОГО У ВИВЧЕННЯ КОРТОКОНАДКРИЛИХ ЖУКІВ (STAPHYLINIDAE, COLEOPTERA, INSECTA) КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Резюме

Актуальність. Коротконадкрилі жуки є однієї із найбільших родин твердокрилих на нашій планеті. Представники цієї родини трапляються практично у всіх типах наземних екосистем, де відіграють надзвичайно важливу екологічну роль, виступаючи активними хижаками, а відтак і регуляторами чисельності значної частки безхребетних тварин.

Незважаючи на значне поширення представників аналізованої родини у наземних екосистемах та їхню роль у них, стафілініди залишаються однією з найменш досліджених родин в Українських Карпатах. У зв'язку із вказаними аспектами не вдається скласти цілісного уявлення про фауністичне різноманіття коротконадкрилих жуків у аналізованому регіоні. Для більш повного розуміння ентомологічного складу угруповань та особливостей їхніх змін необхідно розглянути результати попередніх ентомологічних досліджень.

Мета. Мета роботи – ретроспективний аналіз досліджень угруповань коротконадкрилих жуків в Українських Карпатах.

Методи. Використано класичний метод аналізу літературних даних.

Основні результати. У статті висвітлено результати досліджень Мар'яна Алоїза Ломницького, який вперше ґрунтовно проаналізував фауністичний склад угруповань коротконадкрилих жуків в Українських Карпатах. Загалом результати своїх досліджень автор висвітлив у шести працях. Саме у них М.А. Ломницький детально проаналізував видове різноманіття коротконадкрилих жуків досліджуваного регіону, встановив їхній висотний розподіл та екосистемну приуроченість. Результати його досліджень стали основою для подальших зоологічних та екологічних досліджень стафілінід у Карпатах.

Висновки. Наявні літературні джерела характеризуються високим ступенем фрагментарності, проте саме вони стали підґрунтям для проведення більш детальних досліджень та надали можливість проаналізувати зміни у ентомологічних комплексів впродовж тривалого часу їхнього існування. Мар'ян Алоїз Ломницький зробив найбільш комплексний та ґрунтовний аналіз угруповань коротконадкрилих жуків в Українських Карпатах та на території Передкарпаття, які стали основою для проведення подальших досліджень ентомокомплексів аналізованої родини. Загалом у результаті проведених досліджень науковець виявив та охарактеризував 760 видів коротконадкрилих жуків, що трапляються у різних типах екосистем з урахуванням висотного розподілу. На сьогоднішній день в Українських Карпатах трапляються представники лише 600 видів. Скорочення видового різноманіття пов'язано із руйнування природних екосистем, у яких трапляються представники аналізованої родини, зростанням кількості політантів та підвищенням антропогенного навантаження.

Ключові слова: коротконадкрилі жуки; Ломницький; висотний розподіл.

M. P. Lutska, PhD in Biology, Associate Professor
HEI "King Danylo University", 35 Yevhena Konovaltsia St., Ivano-Frankivsk,
76014, Ukraine, e-mail: mariana.lutska@ukd.edu.ua

CONTRIBUTION OF MARIAN ALOIZ LOMNYTSKYI TO THE STUDY OF ROVE BEETLES (STAPHYLINIDAE, COLEOPTERA, INSECTA) OF THE CARPATHIAN REGION

Summary

Introduction. Rove beetles are one of the largest families of dung beetles on our planet. Representatives of this family occur in almost all types of terrestrial ecosystems, where they play an extremely important ecological role, acting as active predators, and therefore regulators of the number of a significant number of invertebrates.

Despite the significant distribution of representatives of the analyzed family in terrestrial ecosystems and their role in them, staphylinids remain one of the least studied families in the Ukrainian Carpathians. In connection with the mentioned aspects, it is not possible to make a complete picture of the faunal diversity of short-winged beetles in the analyzed region. For a more complete understanding of the entomological composition of groups and the peculiarities of their changes, it is necessary to consider the results of previous entomological studies.

The purpose of the work is a retrospective analysis of studies of short-winged beetle communities in the Ukrainian Carpathians.

Methods. The classical method of literary data analysis was used.

Main results. The article highlights the results of the research of Marian Aloiz Lomnyskyi, who for the first time thoroughly analyzed the faunal composition of groups of short-winged beetles in the Ukrainian Carpathians. In general, the author highlighted the results of his research in six works. M. A. Lomnyskyi analyzed in detail the species diversity of short-winged beetles in the studied region, established their altitudinal distribution and ecosystem timing. The results of his research

became the basis for further zoological and ecological studies of staphylinids in the Carpathians

Conclusions. The existing literature is highly fragmented, yet it has provided a valuable foundation for more detailed investigations and allowed for the analysis of temporal changes in entomological complexes across extended periods. Marian-Aloiz Lomnyskyi conducted the most comprehensive and rigorous analysis of rove-beetle (Coleoptera: Staphylinidae) assemblages in the Ukrainian Carpathians and the Pre-Carpathian region; his work has served as the basis for subsequent studies of entomofauna within this family.

Through these investigations, Lomnyskyi identified and characterized approximately 760 species of rove-beetles across various ecosystem types, accounting for altitudinal distribution gradients. Presently, only about 600 of these species are observed in the Ukrainian Carpathians. The decline in species diversity is attributed to the degradation of natural ecosystems, increases in pollutant loads, and overall anthropogenic pressure.

Key words: short-winged beetles; Lomnyskyi; height distribution.

References

1. Giletskyi, Y.R., Bogovych, M.M., & Slivka R. R. (2003). Geography. Universal guide for graduates and entrants Lviv: VNTL-Klasyka. 572 p. [in Ukrainian]
2. Koval, N.P., Hlotov, S.V. & Chumak, V.O. (2021). Zhuky-stafilinidy (Coleoptera: Staphylinidae) verkhnoi mezhi lisu polonynskoho khrebtu (v mezhakh Uzhanskoho NPP). Naukovi zapysky Derzhavnoho pryrodoznavchoho muzeiu. V. 37. 223-242. [in Ukrainian]
3. Łomnicki, M. A. (1866). Przyczynek do fauny chrzasczczow galicyjskich. Krakow. 25. [in Polish]
4. Łomnicki, M. A. (1884). Catalogus Coleopterorum Haliciae. Custodius Musaei Dzieduszyckiani. 24-25. [in Polish]
5. Łomnicki, M. A. (1876). Wycieczka na Czarnogore IV. Chrzasczczozly Tegoskrzydly. (Coleoptera). 31, 308. [in Polish]
6. Łomnicki, M. A. (1875). Pogląd na czynnosoi dokonane w ciagu roku 1874, oraz materyjaly do fizyjografii Galicyi Krakowie Pot., 69–73. [in Polish]
7. Łomnicki, M. A. (1874). Sprawozdanie komisji fizyjograficznej Kosmos, 38. 21-155. [in Polish]
8. Łomnicki, A. M. (1891) Wykas chzasczczow nowych dla fauny Galicyi. Krakow. 16. [in Polish]
9. Łomnicki, A. M. (1908). Chrzasczczoz nowe dla fany galicyjskiej. Kosmos. 26 p. [in Poland]
10. Nowicki, M. (1873). Verzeichniss galizischer Käfer. W: Beiträge zur Insektenfauna Galiziens. Krakau. 7–52. [in Polish]
11. Nowicki, M. (1864). Przyczynek do owadniczej fauny Galicyi. Kraków. 87. [in Polish]
12. Zamoročka, A.M. Odná liudyna: Mar'ian Aloiz Lomnyskyi. 21.06.2007. URL: <https://www.naturalist.if.ua/?p=90> 02.02.2025. [in Ukrainian]